נר מצוה

תורה אור

מעטרה ולמעלה אסור אמר רב *המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי ולימא אסור דקמגרי יצה"ר אנפשיה ורבי אמי אמר נקרא עבריין *שכך אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו לך עבוד עבודת כוכבים והולך ועובד איכא דאמרי אמר רבי אמי כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא °וירע בעיני ה' וכתיב התם °כי לא אל חפץ רשע אתה* לא יגורך רע (א) ואמר ר' אלעזר מאי דכתיב °ידיכם דמים מלאו אלו המנאפים ביד תנא דבי רבי ישמעאל °לא תנאף לא תהא בך ניאוף בין ביד בין ברגל ת"ר הגרים והמשחקין בתינוקות מעכבין את המשיח בשלמא גרים כדר' חלבו *דא"ר חלבו קשין גרים לישראל כספחת אלא משחקין בתינוקות מאי היא אילימא משכב זכור בני סקילה נינהו אלא דרך אברים בני מבול נינהו אלא דנסיבי קטנות דלאו בנות אולודי נינהו *דא"ר יוסי *אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמר °כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי: באנשים תקצץ: איבעיא להו דינא תנן או לטותא תנן דינא תנן כי הא *דרב הונא קץ ידא או לטותא תנן ת"ש דתניא רבי טרפון אומר יד לאמה תקצץ ידו על טבורו אמרו לו (ישב לו קוץ בכריסו לא יטלנו א"ל לא) והלא כריסו נבקעת אמר להן מוטב תבקע כריסו ואל ירד לבאר שחת אי אמרת בשלמא דינא תנן היינו דאמרי והלא כריסו נבקעת אלא אי אמרת לטותא תנן מאי כריסו נבקעת אלא מאי דינא תנן לא סגי דלאו על טבורו אלא ה"ק רבי טרפון כל המכניס ידו למטה מטבורו תקצץ אמרו לו לרבי טרפון ישב לו קוץ בכריסו לא יטלנו אמר להן לא והלא כריסו נבקעת אמר להן מוטב תבקע כריסו ואל ירד לבאר שחת: **מתני'** *החרשת והשוטה והסומא ושנטרפה דעתה אם יש להן פקחות מתקנות אותן והן אוכלות בתרומה: **גמ'** חרשת איהי תבדוק לנפשה דתניא אמר רבי חרשת היתה בשכונתינו לא דיה שבודקת לעצמה אלא שחברותיה רואות ומראות לה התם במדברת ואינה שומעת הכא בשאינה מדברת ואינה שומעת *כדתנן °חרש שדברו חכמים בכל מקום אינו שומע ואינו מדבר: הסומא: איהי תבדוק לנפשה ותיחזי לחבירתה א"ר יוסי ברבי חנינא סומא אינה משנה: ושנטרפה דעתה: היינו שוטה שנטרפה דעתה מחמת חולי תנו רבנן *כהן שוטה מטבילין אותו ומאכילין אותו תרומה לערב ומשמרין אותו שלא יישן ישן טמא לא ישן טהור רבי אליעזר ברבי צדוק אומר עושין לו כיס של עור אמרו לו כל שכן שמביא לידי חימום אמר להן לדבריכם שוטה אין לו תקנה אמרו לו לדברינו ישן טמא לא ישן טהור לדבריך שמא יראה טפה כחרדל ותבלע בכיס תנא משום רבי אלעזר אמרו עושין לו כיס של מתכת אמר אביי °ושל נחשת *כדתניא *רבי יהודה אומר רואין אותן גבעולין של אזוב כאילו הן של נחשת אמר רב פפא שמע מינה מכנסים אסורים והכתיב °ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה ההוא כדתניא מכנסי כהנים למה הן דומין °כמין פמלניא של פרשים למעלה עד מתנים למטה עד ירכים ויש להם שנצים ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה אמר אביי

רוכבי

מעטרה ולמעלה. לצד הגוף: וירע. אלמא מיקרי רע: וכתיב לא יגורך. לא יגור עמך רע: ביד. מוציא זרע לבטלה: כספחת. דכתיב בגרים (ישעיה יד) ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב לשון ספחת שקשים לישראל כספחת שאין בקיאים במצות ומביאין פורענות ועוד שמא למדים ישראל ממעשיהן מפי מורי הזקן. ויש אומר שכל ישראל ערבים זה בזה ולאו מילתא היא שלא נתערבו בשביל הגרים דאמרינן במס' סוטה (דף לז:) נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים ותק"ן בריתות שכולן נתערבו זה בזה אלמא לא נתערבו על הגרים: בני סקילה נינהו. ואת אמרת מעכבים את המשיח ותו לא הלא במיתה הן נידונים: דרך אברים. היינו שכבת זרע לבטלה ולאו משכב זכור דבמשכב זכור כתיב (ויקרא כ) משכבי אשה: דנסיבי קטנות. והוא ראוי להוליד נמצא בטל מפריה ורביה כל ימי קטנותה: שבגוף. אוצר. כי גוף שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים: כי רוח. הרוחות שלפני שנגזרו להיות נולדים קודם יעטוף מעכב את הגאולה דקרא בגאולה כתיב כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף וגו' (ג)נשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפיה לרישיה מדרש. יעטוף כמו (בראשית ל) והעטופים ללבן: קץ ידא. דאמרינן בסנהדרין [נח:] כל המרים ידו על חבירו תקצץ דכתיב* וזרוע רמה תשבר. רב הונא קץ ידא אלמא תקצץ דינא הוא: תקצץ ידו על טבורו. קס"ד טבורו ממש והיינו דאמרי ליה והלא כריסו נבקעת כשקוצצין שם את ידו: למטה מטבורו. והכי קאמר תקצץ על שהכניסה למטה מטבורו: והלא כריסו נבקעת. מפני הקוץ: **מתני'** מתקנות אותן. בודקות אותן ומטבילין אותן: **גמ'** ומראות לה. שהיתה בקיאה במראה דם טמא ודם טהור: מדברת ואינה שומעת. כבר שמעה ולמדה לדבר ואחר כך נתחרשה: בכל מקום. להוציא מכלל בן דעת: שלא יישן. כדי שלא יתחמם ויראה: כיס של עור. וכשירצו להאכילו יבדקו בכיס: ותבלע בכיס. וקאכיל תרומה בטומאת הגוף והוי במיתה דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו: *רואין אותן. לענין מי חטאת קאמר לטמא במשא דבעי' עד דהוי כשיעור הזאה כדאמר בפ"ק (לעיל ט.) כמה יהו במים ויהיה בהם כדי הזאה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה כלומר כדי שיהא בהם כדי להזות לבד מה שהאזוב בולע: רבי יהודה אומר כו' של נחשת. אלמא של נחשת לא בלע: שמע מינה. מדקתני כל שכן שאתה מביאו לידי חימום אלמא מכנסים אסורין: פמלניא. חיל פורצינ"ט. אצלו תלוי למטה ברוחב שלא יתעטף האבר ויתחמם: של פרושים. לנועים. נ"א של פרסים: שנצים. אשרלט"ש כעין שלנו: ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה. כלומר אצלו רחב ותלוי למטה ולא היה תיק בין הירכיים להיות האבר מתעטף בו שלא יבא (האבר) לידי הרהור והיינו בית הערוה. ובית הנקב כשהן קצרות כנגד נקב הרעי כתבנית אדם נכנסות בין עגבותיו ומלוכלכות בזיעה וגנאי הוא לבגדי קדש בכך. לישנא אחרינא בית הנקב ובית הערוה דלכן היה לעשות נקבים במכנסים כנגד בית הערוה להשתין מים לחוץ דרך שם וכן כנגד בית הרעי וכשגומר קושר הנקב ברצועה וסותמו:

רוכבי

המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי · אינו מנודה מעצמו אלא כלומר חייבים לנדותו כדאמרי' בפ"ק דקדושין (דף כח:) עד היכן הוא גלגול שבועה עד שיאמר השבע לי שאין עבדי אתה ההוא שמותי משמתינן ליה דתניא הקורא לחברו עבד יהא בנדוי משמע דיהא בנדוי היינו דמשמתינן ליה: **בין** ביד בין ברגל · היינו דמשפשף מילתו ביד או ברגל: **קשים** גרים לישראל כספחת · מה שמקשה רש"י דלא חשיב בסוטה ערבות דערב רב י"ל לפי שלא ידע חשבון מהו במכילתא אמר דערב רב הוו כפלים כיוצאי מצרים (ג)ור"י מפרש דלפיכך קשים שמטמטים בישראל ואמר בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף ע:) אין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל וכן נראה דהתם על ההיא מילתא מייתי דר' חלבו: [ועי' תוס' יבמות מז: ותוס' קדושין ע: ד"ה קשים]: **עד** שיכלו כל הנשמות שבגוף · והא דאמר (שבת דף קיח:) אילמלי שמרו ישראל ב' שבתות מיד הוו נגאלים וי"ל דהרבה הוו יולדות בכרס אחד: **דינא** תנן · ובשבת (דף קח:) דאמרי' יד לפה תקצץ אינו לא דינא ולא לוטתא אלא כלומר טוב לו לקוץ ידו קודם שיגע למקומות הללו משום בת מלך: **אלמא** דינא תנן · השתא סבר דתקצץ ממש והיינו דקאמר כריסו נבקעת ומשני ה"ק תקצץ ידו על טבורו פי' על שנגע על טבורו ולשלם לוטתא הוא והא דקתני כריסו נבקעת לא קאי אתקצץ אלא על ישב לו קוץ דאם לא יסיר הקוץ תבקע כריסו וקשה דמאי ס"ד מעיקרא דהא בהדיא קתני והלא כריסו נבקעת אחר ישב לו קוץ ומייתו בתוספתא גרים והלא כריסו נבקעת ברישא והשתא אתי שפיר ומ"מ משני דה"ק אם אסור לשלם ליגע פעמים שכריסו נבקעת כגון אם ישב לו קוץ:

רוכבי

חשבונם וי"ם לפי שאין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל כדאמרינן בפ"ק דקדושין וכן משמע הכא דמייתי הא דר' חלבו אהא דגרים מעכבין את המשיח דמשמע שע"י שהגרים מעורבין מתרחקת שכינה ומשיח מתעכב: **עד** שיכלו כל נשמות שבגוף · והא דאמרינן בפ' כל כתבי אלמלי שומרים ישראל שתי שבתות מיד נגאלין שמא אותה גזירת דעד שיכלו היתה בשלא בזכות שהיו שומרים שתי שבתות כהלכתן א"נ הוו יולדות הנשים ששה בכרס אחד · כדי למהר לכלות הנשמות: **היינו** דאמרי ליה כריסו נבקעת · ס"ד דקאי אתקצץ ידו על טבורו וסמיך אהא דתניא בתוספתא ר' טרפון אומר תקצץ ידו על טבורו אמרו לו והלא כריסו נבקעת: **של** האזוב של נחשת · וא"ת והיאך יזה והאמרינן לעיל בפ"ק דשיעור הזאה כדי שיטבול ראשי גבעולין ויזה ואי בליעת הכלי הוי בכלל שיעור זה א"כ לא ישאר כדי לטבול ראשי גבעולין ואיך יוכל להזות · וי"ל נהי דלא ישאר כדי טבילת ראשי גבעולין יטביל ראשי העלין שבראש האזוב:

רוכבי

עין משפט

יב א ב מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' יט [ופ"ו מהל' ת"ת הל' יד] סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ב [טוש"ע או"ח סי' רמ סעיף יג] [וברב אלפס שבת פ"ד דף מג:]

יג ג מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף ג:

יד ד מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הל' יח:

טו ה מיי' שם פכ"א הלכה יח סמג שם טוש"ע אה"ע סימן כג סעיף ה:

טז ו מיי' שם הלכה כב סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

יז ז מיי' שם פ"ח הל' טו וסי"ד מהל' משכב ומושב הלכה ט סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצ סעיף ט:

יח ח מיי' פ"ב מהל' אישות הלכה כו:

יט ט מיי' פ"ז מהלכות איסורי ביאה הל' טו סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סימן קצ סעיף ד:

כ י מיי' פ"ד מהלכות משכב ומושב הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:

[נ"ל דאמר רב אסי כ"ה ביבמות]

כא ל מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה כ:

כב מ טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ו בהג"ה:

כג נ מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל' יח:

תוספי הרא"ש

המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי · פירש ר"ת ראוי שיגזרו חכמי הדור · אבל רב לא נדה אותו · וכן ההוא בנדוי דאמרי' בנדרים השומע הזכרת שם מפי חברו לנדותו ואם לא נדהו יהא בנדוי היינו דמשמתינן ליה [illegible] ועוד ראיה מהא דאמרי' פ"ק דקידושין עד היכן גלגול שבועה עד שיאמר לו השבע שאין עבדי אתה · ופריך והתניא שמותי משמתינן ליה דתניא הקורא לחבירו עבד יהא בנדוי אלמא כל היכא דאמרי' יהא בנדוי היינו שמנדין לו: קשים גרים לישראל כספחת · [illegible] ערבים זה לזה [illegible] ערבות דישראל ואילו ערבות דערב רב לא קא חשיב ולאו פירכא היא דמשום שלא הוה חשבונם ידוע לא קא חשיב להו ואע"ג דאיכא למ"ד במכילתין שהיו כפלים כישראל מ"מ במקרא לא הוזכר

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמר ר' אלעזר מאי דכתיב ידיכם כצ"ל ואות ו' נמחק: (ב) רש"י ד"ה כי רוח וכו' וגו' ונשמות שאני: (ג) תוס' ד"ה קשים וכו' ור"י מפרש [illegible] שם עשרה יוחסין [illegible]

שבת קח:

[נ"ל לא יגורך רע א"ר אלעזר מאי לא יגורך רע לא יגור במגורך רע וא"ר אלעזר מאי דכתיב ידיכם כו' אלפס דשבת פ"ד]

יבמות מז: ודף קט: קדושין ע:

ע"ז ה.

[פ"ח נח:]

סנהדרין נח:

[לעיל ט.]

חולין לא:

חגיגה ב: [תוספתא פ"ט]

[פרה פי"ב מ"ח ותוספתא פרה פי"ב ע"ש ובפ"ש שם שאינו שולט]

לעזי רש"י

פורציינ"ט. חגורה.

אשרלט"ש [איישטרלי"ש]. שנצים, שרוכים. כתנ"ס

מוסף רש"י קשים גרים לישראל. שלומדין מעשיהם הרשעים ולומדים ישראל מהם, או קוממים עליהם כאיסור והיתר (יבמות מז:) או: שאין בקיאין בדקדוקי מצות ולמדין ישראל ממעשיהן (שם קט:) שאינם זהירים במצות והרגילים אצלם נמשכים אחריהם ולומדים מן מעשיהם (קדושין ע:). עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. פרגוד שאוצר בין שכינה למלאכים ושם רוחות ונשמות נתונות שנבראו מששת ימי בראשית העתידות להנתן בגופים העתידים להבראות (יבמות סג:) או: אוצר יש ושמו גוף ומבראשית נוצרו כל הנשמות העתידות להולד ונתנם לשם (ע"ז ה.). כי רוח מלפני יעטוף. הגאולה ונשמות שאני עשיתי, יעטוף לשון עכבה, כדכתיב והיו העטופים ללבן, ורישיה מסמכי בגאולה כי לא לעולם אריב וגו' (יבמות שם) כי לא לעולם אריב לאחר זמן הגאולה ולא לנצח אקצוף מלגאול, כי רוח אשר לפני, נשמות שבגוף, יעטוף, הוא המאחר, כמו העטופים ללבן, ונשמות שאני עשיתי (ע"ז ה.). קץ ידא. מלמד אחד שהיה רגיל להכות את חבירו וקנסו בכך, כדאמר בפרקין דלעיל (מו.) ב"ד היו מכין ועונשין שלא מן התורה לעשות סייג וגדר לדבר (סנהדרין נח:). מתקנות אותן. בודקות אותן בשעת ושמן ומטבילות בשעת טבילתן (חולין לא:). חרש שדברו חכמים בכל מקום. שהשוו אותו לשוטה, לא דברו אלא במי שאינו שומע ואינו מדבר, הכי קים להו לרבנן, דמי שאינו שומע ואינו מדבר דלאו בני דעה נינהו (חגיגה ב:).